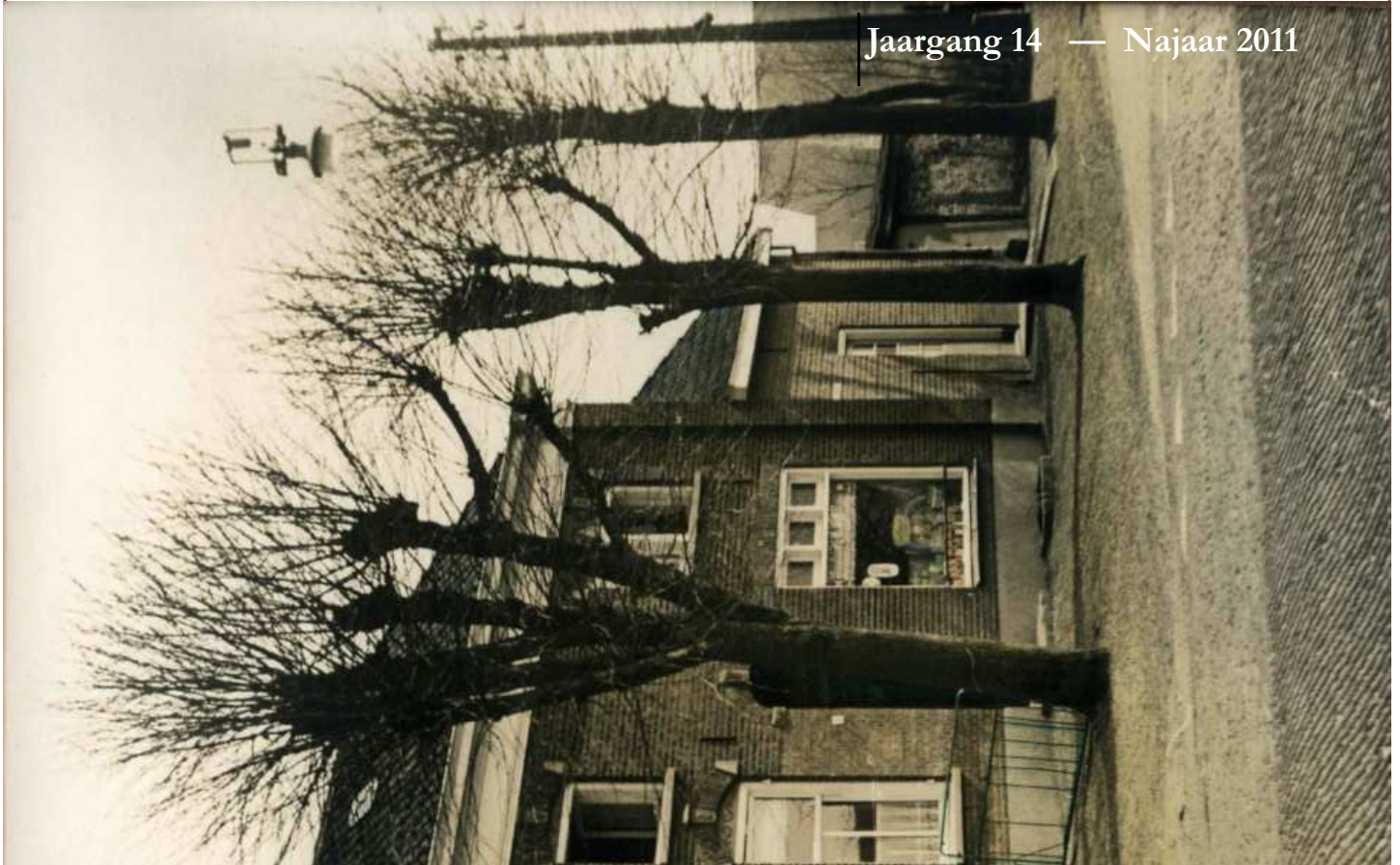
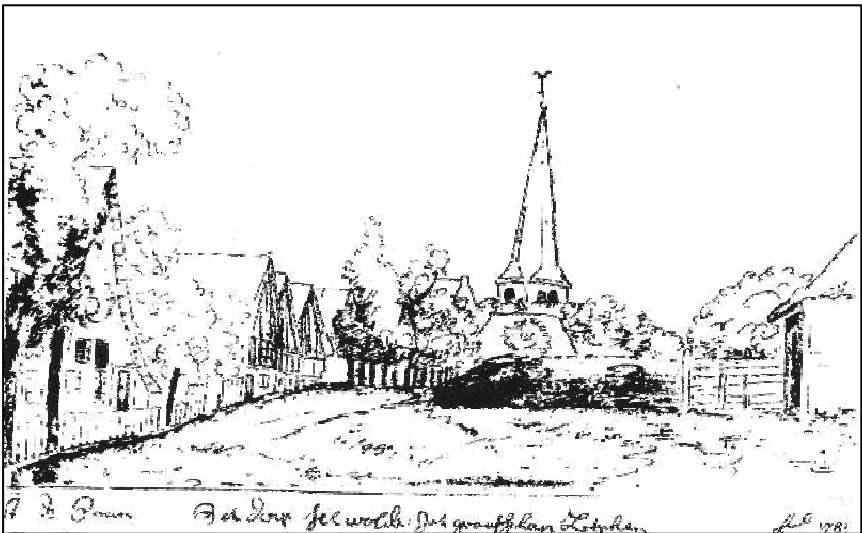

Bulletin heemkundige vereniging *Old Sillevold*

Jaargang 14 — Najaar 2011

Heemkundige vereniging
Old Sillevold

Familie Helmink te Bonteburg won de Monumentenprijs 2011.
Op de omslag een foto van het pand.

Inhoud

Voorwoord, Begraafplaatsproject	4
Familie Helmink te Bontebrug won de Monumentenprijs 2011 Bernard Dorrestijn	6
Herinneringen an mien schooltied op de Clara Anny Raben	8
Zorgen voor de oude dag (1750-1850)(deel I) Frans Winkels, Tiel	10
Het leger van prins Maurits te Silvolde (1595) J.H.G. te Boekhorst, Doetinchem	17
Activiteitenkalender	42

Voorwoord, Begraafplaatsproject

Vanaf de oprichting noemen we onze vereniging: Heemkundige Vereniging 'Old Sillevold'. De naam 'Old Sillevold' wijst er op dat we een historische vereniging zijn en ons op de geschiedenis van Silvolde willen richten. Maar we schrijven altijd: Heemkundige Vereniging 'Old Sillevold'. Daarmee willen we aangeven dat we ons ook met de natuur en het landschap van ons dorp (heem/heim) willen bezighouden, en wel tot op de dag van vandaag. Dat doen we op sommige bijeenkomsten en bijna altijd tijdens onze zomeravondactiviteiten. Zo schonken we tijdens onze zomeravondbijeenkomst op woensdag 8 juni j.l. volop aandacht aan het Sillevoldse bomenbestand. Onder de deskundige leiding van mevrouw Wil Paulus van het I.V.N. wandelden we van de ene -al dan niet historische- boom naar de andere. Te veel om hier allemaal op te noemen; misschien moeten we er nog eens op terugkomen!

De begrippen historie en heemkunde kunnen we zeker ook bezigen ten aanzien van de beide begraafplaatsen die ons dorp rijk is, de Protestantse aan de Terborgseweg en de Katholieke aan de Prins Bernhardstraat. Dat blijkt al uit de vele namen van personen en families die we op de vele zerken aantreffen, maar daarnaast ook aan de grote variatie van ornamenten van de zerken, met name op de begraafplaats.

Het is nu juist op laatstgenoemde begraafplaats dat het kerkbestuur zich i.v.m. gebrek aan ruimte, genoodzaakt ziet -tenzij de nabestaanden opnieuw grafrechten betalen- om tot ruiming van de oudere graven over te gaan. In het geval van ruiming dreigen dan wel eens heel bijzondere zerken verloren te gaan.

Dat laatste bracht ons bestuur omstreeks 2005 op de gedachte het kerkbestuur te vragen een aantal van die bijzondere zerken alsnog ergens op de begraafplaats veilig te mogen stellen. Als bestuur zijn we het kerkbestuur dan ook zeer erkentelijk dat het hierin bewilligde, door hiervoor een plek bij de voormuur van de begraafplaats beschikbaar te stellen. En na een aantal jaren van voorbereiding kwam de inrichting van de genoemde plek in 2009 en 2010 tot een voorlopige afronding. Dit door de plaatsing van een soort berceau of loofboog met een dertigtal graformenten daarin. We schrijven 'voorlopige afronding', want er kunnen altijd nog weer 'nieuwe' oude zerken bijgeplaatst worden.

Op vrijdag 28 oktober j.l. hebben we deze herinneringsplek officieel geopend. Hiertoe kwam het bestuur die middag met een twintigtal genodigden ter plekke bijeen. Omstreeks drie uur richtte onze voorzitter, de heer Bernard Dorrestijn, zich tot de aanwezigen. Uit die toespraak kwam duidelijk naar voren hoeveel personen en instanties hun medewerking hebben ver-

leend bij de totstandkoming van het geheel, en spreekt dan ook zijn grote dank aan het adres van: het kerkbestuur, voor de mooie plek;

- de beheerder, de heer Theo van der Kemp;
- de opsteller van de gebruiksovereenkomst, notaris
- de heer P.H.M. Muijsers;
- de architect, wijlen de heer A.H. Themmen;
- de aannemer, de firma Th. Tangelder en Zn;
- de hovenier/groenvoorziener, Maurits Heebink;
- de sponsors: gemeente Oude IJsselstreek, Rabobank en Stichting Verenigde Gasthuizen.;
- de leden van de heemgroep Old Sillevold: Leo ten Have, Jos ter Horst, Theo Slutter, Willy Wiendels, Willy Dieker;
- de bestuursleden: Theo Koolenbrander, Ton van der Kemp en Leo Helmink;
- de maker van het herinneringsbord, wijlen de heer Siegfried Putman;
- de grote stimulator van het geheel, wijlen de heer Eric Kunst.

Theo van der Kemp

Hierna verzocht Dorrestijn de heer Theo van der Kemp het herinneringsbord op de binnenzijde van de kerkhofmuur te onthullen, waaraan deze gaarne voldeed.

Vervolgens wijdde de voorzitter nog enkele gevoelvolle woorden aan het verscheiden van de heren Eric Kunst, Anko Themmen en Siegfried Putman.

Bestuur en redactie.

Bulletin is een uitgave van de Heemkundige vereniging

Old Sillevold

en verschijnt tweemaal per jaar.

Jaargang 14 - Najaar 2011

Redactieadres:

André Tangelder
Prins Willem Alexanderstr. 5
7064 GH Silvolde
tel. 0315-32 75 90
Email:
info@oldsillevold.nl

Internet:

<http://www.oldsillevold.nl>

**Samenstelling
en vormgeving:**

Willy Dieker

© 2011

Heemkundige vereniging
Old Sillevold

Overname van bijdragen is toegestaan na toestemming van de redactie met bronvermelding.

De inhoud van de opgenomen artikelen valt onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

Losse nummers € 3,50 per stuk

ISSN 1569-1365

Familie Helmink te Bontebrug won de Monumentenprijs 2011

Bernard Dorrestijn

Ook op de Open Monumentendag op zaterdag 10 september 2011 reikte het Monumentenplatform Oude IJsselstreek de traditionele Monumentenprijs weer uit. De prijs valt altijd een familie of instelling te beurt die hun huis of pand eersteklas onderhouden of gerenoveerd hebben. Meestal betreft het een object dat op de Rijksmonumentlijst of op de Gemeentelijke Monumentenlijst prijkt, maar dat hoeft niet, ook objecten daar buiten kunnen evengoed in de prijzen vallen.

Bontebrug 106 (tegenwoordig huisnummer) werd omstreeks 1898 door timmerman Ernst te Gaanderen gebouwd. Het was van meet aan een statig huis, een pand met allure. De plek bij de driesprong van de wegen naar Silvolde, Gendringen en Dinxperlo was uitermate geschikt voor de vestiging van een woning annex dorpscafé en winkel.

In 1937 werden Gerrit Willem Helmink en Aleida Berendina Huitink eigenaar en vanaf die tijd fungeerde het pand als woning, café, bakkerij en bakkers- en kruidenierswinkel. Na hen volgden de tweede en derde generatie, zij het dat de horeca-, bakkerij- en winkelactiviteiten in de loop der jaren successievelijk afgestoten werden.

In zulke gevallen krijgen de bedrijfsgebedelten dan meestal een andere be-

stemming en gaan de oude indeling en de inventaris vaak ook verloren. Dit alles geheel in overeenstemming met de wetten van de economie. De familie Helmink liet echter alles bij het oude. En we zeggen vandaag: gelukkig bij het oude.

Het zal dan ook geen verwondering wekken dat de Monumentencommissie van de gemeente Wisch het pand in 1987 voordroeg voor een plaats op de Gemeentelijke Monumentenlijst. En na enig tegenstribbelen (!) van de familie Helmink volgde in het daarop volgende jaar de definitieve plaatsing op de lijst. De familie Helmink had het pand toch wel in de oude staat gehandhaafd! Inmiddels was de derde generatie Helmink aangetreden en die vond dat het een en ander toch wel aan renovatie toe was. Aldus geschiedde en nu kwam de aan de monumentenstatus verbonden subsidie toch ook nog goed van pas.

Bontebrug 106 was in het Monumentenplatform al vaker ter sprake geweest, maar na de renovatie van de laatste jaren, kon men er toch echt niet meer omheen: op zaterdag 10 september ontvingen Ivor Herman Gerrit Helmink en Lesley Jacintha Johannus Klaassen de Monumentenprijs 2011 uit de handen van Helma Tuenter, voorzitter van het Monumentenplatform Oude IJsselstreek.

De oorkonde werd gemaakt door Bart Nijman en staat op de pagina hiernaast afgedrukt. Omdat de verkleining bijna

Monumentenplatform ~
Oudheidkundige Werkgemeenschap ADW
Heemkundige Vereniging Old Sillevold.
Oudheidkundige Vereniging Gem. Gendingen.

OORKONDE

behorende bij de ~

Monumentenprijs 2011

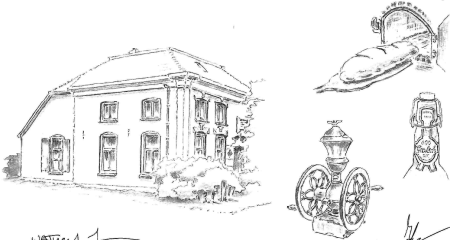
toegekend aan de ~

familie Helmink - Klaassen
voor behoud en restauratie van ~
café - winkel en bakkerij

Bontebrug 106, Silvolde - Bontebrug.

Het monumentenplatform van de drie historische verenigingen in de gemeente Oude-IJsselstreek wil met het toekennen van de Monumentenprijs 2011 zijn grote waardering uitspreken voor de zorgvuldige en historisch bewuste wijze van restauratie en renovatie van genoemd pand.

Met veel respect voor het historisch, zowel interieur als exterieur en met grote eigen inzet en gevoel voor de eigenheid is de toekomst van een zeer bijzonder pand op een bijzondere eeuwenoude plek voor zowel de bewoners als voor de gemeenschap veilig gesteld.

W. A. Tuijnster - Jansen voorz.

Dart Nijman.

J. van Lierden - Duursma secr.

Silvolde - Bontebrug, 10 september 2011.

te Oude IJsselstreek wil met het toekennen van de Monumentenprijs 2011 zijn grote waardering uitspreken voor de zorgvuldige en historisch bewust wijze van restauratie en renovatie van genoemd pand. Met veel respect voor het historisch, zowel interieur als exterieur, en met grote eigen inzet en gevoel voor eigenheid is de toekomst van een zeer bijzonder pand op een bijzonder eeuwenoude plek voor zowel bewoners als voor de gemeenschap veilig gesteld.

Als bestuur van Old Sillevold sluiten we ons van harte bij die woorden aan! Proficiat!

niet te lezen is volgen hieronder de voornaamste delen van de tekst.

OORKONDE behorende bij de Monumentenprijs 2011, toegekend aan de familie Helmink-Klaassen, voor het behoud en restauratie van café, winkel en bakkerij Bontebrug 106, Silvolde. Het Monumentenplatform van de drie historische verenigingen in de gemeen-

Namens het Monumentenplatform heeft André Tangelder een 24 pagina's dikke Historische Beschrijving van het pand en omgeving opgesteld, welke André op de Open Monumentendag ook aan Igor en Lesley mocht uitreiken.

Voor € 10,- kunt u de trotse eigenaar van deze interessante beschrijving worden; te bevragen bij het bestuur.

Herinneringen an mien schooltied op de Clara

Anny Raben

Mien eerste herinneringen liggen natuurlijk op de bewaarschool. Zuster Silverstrine had daor ut heft in handen. Ze was niet zo groot, maor ze had aardig wat in de mas. Ze was wel talentvol op 't gebied van zang en dans.

Naor die periode ging het naor de grote school. Daor kwam ik terecht bi-j juffrouw Van Santen, maor ik zal ow vertellen, die wist van wanten!

De Sinterklaostied en Kesmis wier völop gevierd. Daor waren pieterbazen in de gedaante van Trappedoelie en Tingtangtolletje. Spaans benauwd kregen wi-j ut as die op het schoolplein kwammen. In werkelijkheid was 't één van die "kospeerdjes", zo nuumden wi-j de kinderen van buuten die bi-j de zusters in 't pensionaat (kostschool) woonden.

In de derde en zesde klas kre'j les van zusters; en die gavven ons ook handwerken.

Van die handwerkles kan'k wel een boek van schrijven. Ene zuster Aloysius probeerde mien wat bi-j te brengen, maor dat was ijdele haop. Mien breiwerk was altied één brok ellende. Gevallen stekken en het gaarn in de knup. Daorum woagen ik mien breiwerk nooit te laoten zien, 't was altied nat van de traonen en van ut zweit in mien handen. Af en toe kek de zuster mien met die kleine siep-

eugkes an en ik zag ze denken: kind i-j leert ut nooit.

In de zesde klas kwam ik bi-j zuster Vitalis te zitten. A'j ut bi-j eur op de een of andere manier verbruuid hadden dan mos i-j altied onder ut kruusbeeld bi-j de trap gaon zitten. Ik ken ze nog, die daor geregeld zatten en zodoende heel völle uurkes met Onze lieve Heer gepreveld hebben.

Ut schoolreisje, dat was mien ook wat. Wi-j bunt een keer naor Maastricht gewest. Heel vroeg in de margen sjaksen ons moe met mien achter op de pakkendrager naor Terborg, naor ut station, en dat de trein in.

Al betieds wa'j met ut brood aan 't etten, dat verpakt was in een papieren toet van Bongers of Zondag. Trummelkes kenden w-j toen nog niet. Daor op ens gebeuren d'r wat in de trein. Tiedens de lange reis naor Limburg, ging de zuster naor de wc in de trein. Ik viel haos van falderaatsie van mien zitplaats. Altied gemeend dat zusters niet naor de wc gingen.

Bruudje zun met processies bi-j de zusters in de tuin, dat von'k ook prachtig. De schoenen wieren prachtig mooi wit gemaakt en ut heur in de krul. Ons moeder dei-j dat met zo'n olderwetsen krultang. Den hiel ze in ut vuur, drukken um dan effen een paar keer in een olden krant (anders kre'j blaoren op ut heufd). Bluumkes in de hand geklemd en ik schreed plechtig achter de monstrans met het Allerheiligste an.

Wi-j hadden thus een schoenwinkel. Zo kon 't gebeuren, da'k met mien bruurken de gemaakte schoenen terug ging brengen bi-j de zusters. Doar reikten wi-j dan naor den mooi ge-poetsten bel en wachtten tut dat de deur los ging.

Het ruuken d'r op St. Clara altied naor grune zeep en boenwas. A'k die mooie gladde tegels zag, dacht ik altied: kon'k hier maor effen slieren. Maor dat ging natuurlijk niet. Dus liepen wi-j maor achter die ruisende rok an. Wi-j kregen dan altied een snuupken of prentjen.

Zo bunt t'r nog zo völ herinneringen. Da'j knikkeren op Mulders bult en da'j met zwatte knikkervingers nog gauw in de kerkbank schaoven veur de Mis van kwat aover acht.

Soms kump heimwee bi-j mien op, graag zok nog efkes teruggaon, efkes maor, naor den dag, da'k mien eerste woordjes leren schrieven: boom en roos.

Clara, mien schooltied, ut steet nog altied synoniem an mien zörgeloze kindertied. Jao, heimwee, is een betjen terugzien naor wat vrogger is gewest. Heimwee naor dat zachte warme lief van mien lappenpop. Heimwee, dat is ow oldershuus uutgaon, waorin a'j jaoren samen hebt gelaefd.

Heimwee dat is die dingen missen, waoran i-j zo waren gehecht. Heimwee is gevuul, dat is ut, daormet he'k alles gezegd..

Naoschrift.

Volgens mien bunnen wi-j van alle Sillevoldese scholen in 1949 met dat schoolreisje naor Zuud-limburg gewest. Van de Bonteburg school wazzen wi-j d'r ok bi-j.

Bi-j de grotten van Valkenburg zag ik mien buurmeisje Marietjen Visser nog tussen de andere daentjes van de Meisjesschool staon.

Bernard D.

Bets en Anny (r) Böhmer in de schoolbank

Zorgen voor de oude dag (1750-1850)(deel 1)

Frans Winkels, Tiel

We kennen in ons land pas zo'n 60 jaar ouderdagsvoorzieningen als de AOW. Voor die tijd moesten de ouderen hun oude dag zelf regelen. Wie niets bezat, was daarbij aangewezen op ondersteuning van zijn (eventuele) kinderen of moest aankloppen bij de Protestantse of Katholieke Armeazorg (Diaconie). De ouderen die bezittingen hadden, regelden hun voorzieningen door deze over te zetten, te *cederen*, op bijvoorbeeld een zoon of dochter (*de cessionaris*), in ruil voor een *contract van alimentatie* of *kostcontract*. Meestal gebeurde dat *onderhands*, dus zonder tussenkomst van het gerecht of (na 1811) een notaris. Er zijn echter enkele tientallen Silvolde gevallen bekend van dergelijke contracten waarvoor men voor 1811 voor het gerecht en vanaf 1811 voor een notaris verscheen (*compareerde*). Die aldus opgemaakte aktes zijn in te zien in het Gelders Archief (GA) te Arnhem.

In dit artikel laten we enkele Silvolde akten uit de periode 1750-1850 de revue passeren. De letter en cijfers in het kopje verwijzen naar de kadastrale aanduiding van omstreeks 1830. Soms geven we - schuingedrukt - stukjes uit de letterlijke tekst uit de akten weer. Hier volgen een tiental akten uit het dorp; een andere keer volgen dan nog een aantal akten uit het buitengebied

Huis 1800 (E 568; nu: de zaal van 'Herberg Jan', Markt 1)

Op 27 november 1800 zet *Hendrina Uijting*, weduwe van Hendrick Buijink, aan haar *nicht Elisabeth Uijtink*, die haar van jongs af aan zonder beloning heeft verzorgd, over haar *behuising* in het dorp Silvolde *tussen* het huis van *Harmanus Kuiperie* (E 569) *en de school* (E 567), de *inboedel* en de *morgengave* van f. 400.

Elisabeth moet haar *moeije* (tante) daarvoor tot haar dood *verzorgen*, haar elke drie maanden een daalder *zakgeld* geven, haar doen *begraven* en daarna voor f. 15 *missen* laten lezen.

Hendrina's kleding is bestemd voor de naaste erfgenamen.

(GA 0209 336 folio. 67)

Huis 1805 (E 569; nu: Markt 2)

Op 4 mei 1805 dragen *Harmanus Kuiperie* en Aaltjen Slaetjes over aan hun zoon, *Bernardus Kuiperie*: huis, schuur, hof en inboedel van hun huis in het Dorp Silvolde. Aan deze overdracht zijn o.a. de volgende voorwaarden verbonden:

- de beide zusters van Bernardus ontvangen van Bernardus bij het overlijden van een van de ouders f. 100;
- als Harmanus en Aaltjen apart gaan wonen dan ontvangen zij van Bernardus: elk jaar 30 pond spek, 40 pond rundvlees f. 30; elke week een pond boter en elke dag zoetemelk en karnemelk.

(GA 0209 338 folio. 45)

Kamertje 1814 (E 552; nu: ongeveer Uiftseweg 30)

Op 30 maart 1814 zetten de dagloner Willem Bultink (x Mechgeld Messink) en hun zoon, de Silvolde klompenmaker Steven Bultink, over aan de dagloner Antonij Rademaker in het Breedenbroek, die gehuwd is met Johanna Bultink: de inboedel t.w.v. f. 100 en hun eigendommelijke woning (het latere E 552) 'zijnde een kamertje, staande en gelegen in het Dorp Zilvolde met de weduwe Kemink onder een dak'. De jaarlijkse huurwaarde voor dit 'huis' bedraagt f. 2 - 10 - 0.

Antonij moet alle boedelschulden betalen, aan Steven f. 8 uitkeren, Willem en Mechgeld 'de dagen hunnes levens in kost, drank, kleding en huisvesting, mitsgaders den eerst in rooktabak en de twee in snuif te onderhouden, de schoonouders liefderijk verplegen en ordentelijk te laten begraven en voor elk 6 missen laten lezen'.

Alleen Steven Bultink kan schrijven (GA 0168 1241 akteno.9).

Huis in het Kraaienbos 1825 (E 428; bestaat niet meer)

Op 14 december 1825 zetten de timmerman Steven Berentzen en diens echtgenote Geesken Liefstink met als getuige de buurman, zadelmaker Andries Pierik (E 425), over aan de bij hen inwonende zoon, de timmerman Bernadus Berentzen:

1. Hun huis en erve (E 428) 'staande in het Dorp Sillevold gequoteerd (huisnummer) numero drie en tachtig met den Tuin (E 426) daartegen over gelegen

groot ongeveer acht en twintig roeden acht en dertig Ellen, belendende eenerzijds Andries Pierik (E 425) en anderer zijds Mevrouw van Schuilenburg, wordende het voorschreve Huis en Tuin geschat op eene Jaarlijkseche revenue van Vijftien Guldens'.

2. Al hun onroerende goederen, geschat op f. 150.

Deze Cessie afstand en overdragt is geschied onder de navolgende Condities, bedingen en voorwaarden, tot naarkoming van dewelke den Cessionaris zich bij deze verbind.

1^e Om de Cedanten zijne ouders gedurende de dagen hunnes levens in kost, drank, kleding en Huisvesting te onderhouden en Verplegen, hun zoo wel in hunne zieke als gezonde dagen alle hulp en bijstand te verleenen, hun na doode ordentelijk ter aarde te doen brengen en Kerken regten (zielmissen) te laten genieten.

2^e Bernadus na hun dood aan zijn halfbroer, Hendrik Fieverink, f. 120, betalen.

3^e Bovendien moet hij alle schulden op zich nemen.

4^e Om ingeval de Cedanten met den Cessionaris niet mogten kunnen harmonieeren, bij in dat geval Verplicht zal wezen, ten hunnen behoefte af te staan de kamer agter de schoorsteen, benevens het Bed door de Cedanten beslapen wordende met het nodige Linnen, voorts dezelve te voorzien van de nodige meubels, Vuur en Licht en hun ovrigens aldaar in kost, drank en kleding te Verpleegen, en het hierboven genoemde Bed, Linnen en meubels onder deze Cessie begrepen zijnde zullen na het overlijden van Cedanten weder in den Boedel van Cessionaris te rug keeren.

(GA 0168 1417 jaar 1825 akteno.75)

Half huis 1826

(E 414; nu: Marktstraat 7)

Op 23 september 1826 zetten - met als *getuige* de buurman (E 471), *smid Hendrik Gasselder* - de dagloner *Johannes Plaat* en diens echtgenote, *Maria Witten*, tegen alimentatie over aan hun bij hen inwonende dochter, *Margaritha Plaat*, het *halve huisje* (no.70), de *hofgrond* en de *onroerende goederen*, belendend enerzijds de *Weduwe Heister* (E 451) en anderzijds de *andere helft* van het huis dat bewoond wordt door *Carel Wiggelders* (E 413).

Het halve huisje en de hofgrond hebben een huurwaarde van f 10.

De waarde van de *onroerende goederen* bedraagt f. 50.

De schulden neemt *Margaritha* op zich. Indien het tussen haar en haar ouders niet harmonieert, dan moet zij voor haar ouders een *kamertje bewoonbaar maken* en hen i.p.v. alimentatie *jaarlijks f. 10* geven.

Na haar moeders overlijden, dient haar kleding onder haar kinderen te worden verdeeld.

Johannes Plaat en zijn vrouw kunnen niet schrijven.

(GA 0168 1417, jaar 1826 akteno. 64)

Huis Pr.Bernhardstraat 1828

(E 481; dit huis stond tussen 'Harbers' en 't Centrum')

Op 13 juni 1828 cederen *Hendrik Willem Tuit* en diens echtgenote, *Johanna Klompenbouwer*, aan hun *nicht*, *Aaltjen Klompenbouwer* (gebuid met de wever *Hendrik Nijland*):

- hun *huis*, *numero 11* in het *Dorp Sillevold* met het daarachter gelegen *tuintje*; belendende eenerzijds het huis en erve van *Lucas Pierik* (E 476) en anderzijds dat van de *Weduwe Mooijen* (E 482);

- een perceel bouwland, gelegen in het *Terborgsche Veld*, groot ongeveer 21 roeden 28 ellen, belendende ten noorden de *Gemeene Weg*, ten oosten

Reind Overmaat, ten zuiden Bernadus Lubbers en ten westen de weduwe Scholten;

- een perceel dito, gelegen als voren, groot ongeveer 42 roeden 56 ellen, belendende ten noorden Reind Overmaat, ten oosten Hendrik Gasselder, ten zuiden Jan Noij, en ten westen Willem Vrieze; een perceel dito, gelegen in het Sillevoldsche Veld, groot ongeveer 28 roeden 38 ellen, belendende ten noorden Marten Scholten, ten oosten Hendrik Liefink, ten zuiden Reind Overmaat, en ten westen de Gemeene Weg, en de onroerende goederen met een waarde van f. 125.

De jaarlijkse huurwaarde van de onroerende goederen bedraagt f. 27,50.

Aaltjen moet haar oom en tante alimenteren, hen jaarlijks een zakgeld van f. 20 (totaal) geven.

Mocht het niet harmoniëren, dan hebben Hendrik en Johanna recht op de kamer achter de schoorsteen, moet Aaltjen hen van de nodige meubels voorzien en hen aldaar als boven beschreven alimenteren.

De beide partijen kunnen niet schrijven. (GA 0168 1418 akteno. 50)

Half huis Marktstraat 1828

(E 422; nu: Marktstraat 26)

Op 13 oktober 1828 cederen de dagloner Jan Miggelbrink en diens echtgenote, Catharina Weghorst, met als getuigen de timmerman Steven Berendsen (E 428) en de zadelmaker Andries Pierik (E

425), aan hun zoon, de dagloner Arnoldus Miggelbrink:

- $\frac{1}{2}$ huis en hofgrond, belend aan de tuin van de Weduwe van Arnoldus Heister en anderzijds het halve huis van de Weduwe Bieleveld, met een jaarlijkse huurwaarde van f. 10 en

- meubilaire goederen, o.a. een koei en deelgereedschappen t.w.v. f. 60, op de volgende voorwaarden:

- . het alimenteren van zijn ouders;
- . het alimenteren van de ongehuwde broers en zuster, en
- . het voldoen van de kosten van deze cessie.

De partijen kunnen niet schrijven.

(GA 0168 1418 akteno. 85)

Huis, Uiftseweg/Kerkenstraatje 1836 (E 566; nu: Groentehandel Mulder)

Op 10 oktober 1836 zetten de Silvoldse klompenmaker Marten Scholten en diens echtgenote, Derske Liefink, aan hun zoon, de klompenmaker Johannes Scholten, al hun bezittingen over:

- het huis, huisnummer 111, perceelsnummer E 566; het bouwland E 355; het bouwland E 221 en alle roerende goederen. De condities zijn:

- het alimenteren van de ouders;
- ieder per jaar f. 2 zakgeld geven;
- de ouders ordentelijk begraven, en
- aan zijn zusters (Grada, Johanna, Frederica) na het overlijden van een der ouders elk f.50 uitkeren.

Alle partijen kunnen schrijven.

(GA 0168 1424 1836 akteno. 61)

Half huis in de Markstraat 1843
(E 423; nu: Marktstraat 29)

Christina Poot, de weduwe van Hendrik Bieleveld, is overleden. De overleden ouders bezaten alleen een huisje met een stukje hofgrond in Silvolde, E 423. *Hendrik Bieleveld* heeft zijn moeder altijd *verpleegd* en haar *begravenis* verzorgd. Dat wordt gewaardeerd op f. 230.

De kinderen verkopen E 423 op 18 maart 1843 aan hun broer, koster Hendrik Bieleveld. Hendrik betaalt aan elk van de vier overige kinderen f. 10. (GA 0168 4541 akteno. 145).

Half huisje in het land van de Kosterij 1843 (E 366; later: gedeelte van St. Clara)

In 1789 trouwt de Silvoldse timmerman *Jan Hendrick Strickwold* met *Maria Giezen*. Ze krijgen zes kinderen. Maria Giezen overlijdt omstreeks 1834. De boedel bestaat uit: *'een half huisje te Sillevolde benevens het huisraad en inboedel daarin voor handen, waard te zamen tweehonderd guldens: doch bestaande er vijftig gulden schuld bij doode der vrouw'*.

Op 24 december 1843 maakt Jan Hendrik Strickwold zijn testament. *Dat hij comparant thans den hoogen ouderdom van omstreeks tachtig jaren bereikt heeft, in overweging heeft genomen de veelvuldige weldaden, bewezene diensten en levensverzorging welke hij en zijne overledene huisvrouw reeds van zijne dochter Catharina Strickwold dagloonster te Sillevold bij hem inwonende, heeft genoten en hij alsnog van*

haar zal noodig hebben, waarvoor hij zoogewelzijne schuldige dankbaarheid wenscht te betuigen als de gedane en nog te doen kosten van verpleging te gemoet te komen ...

Hij benoemt haar tot algehele erfgename met de verplichting hem verder te verzorgen en behoorlijk te begraven. De kosten daarvan zijn hoger dan de waarde van de nalatenschap. Om die reden hoeft Catharina (1844: x kleermaker Johannes Henricus Overgoor) ook geen uitkering aan de andere kinderen te doen.

(GA 0168 4541 akteno. 252)

Half huisje in de Roomberg 1843
(E 300; nu Ulftseweg no. 71)

De dagloner *Manus Büssink*, zijnde weduwnaar van *Gerritje Bruns*, heeft onvoldoende middelen van bestaan en acht zich gezien zijn gevorderde leeftijd ook niet in staat in de naaste toekomst zelf in zijn onderhoud te voorzien. Met goedkeuring van zijn drie meerderjarige kinderen gaat Manus op 13 mei 1843 een contract van alimentatie aan met *Hendrik Engel*, dagloner onder Ulft. *Hendrik Engel* wordt eigenaar van:

- alle roerende goederen van Manus ter waarde van f.15;

- alle onroerende goederen van Manus met een huurwaarde van f.9 en een koopwaarde van f.150, een half huisje in de Roomberg onder Sillevold (E 300) en een stukje bouwland (E 301).

Die onroerende goederen (E 300 en E 301) heeft Manus gekocht van

Hendrik Jansen op 30 januari 1812.
Aan deze cessie zijn de volgende voorwaarden verbonden:

- inwoning, kost en drank, verpleging, dokter en geneesmiddelen;
- begrafenis.

Blijkbaar werd Manus al ondersteund door het *Roomsch Catholijk Armbestuur* van Silvolde, in de persoon van zijn boekhouder, de kuiper *Wijnand Pierik*, bij deze transactie betrokken. Als Hendrik Engel naar het oordeel van dit bestuur nalatig blijft, dan zal het armbestuur Manus Bussink overnemen met zijn lijfstoerbehoor en een bedrag ineens van f. 200.
(GA 0168 4541 akteno. 182)

Kamer Uiftseweg 1844 (E 552; nu: ongeveer Uiftseweg 30)

Op 27 juni 1844 sluiten de Silvoldse *nachtwaker Steven Bultink* en zijn echtgenote, *Catharina Wensink*, wegens hun vergevorderde ouderdom een *kostcontract* met de bij hen inwonende dagloner *Bernadus te Water* en diens echtgenote *Helena Angenent*. Overgedragen worden

alle *roerende goederen* met een waarde van f. 20, ;

- alle *onroerende goederen*: een gedeeltelijk huis, door hen bewoond, gelegen *tussen* de behuizingen van Hendrik Mariët en Bernadus Johannes Wanrooij, E 552, met een jaarlijkse onzuivere huurwaarde van f. 5, en een waarde van f100, waarvan hun de eigendom is aangekomen door middel van *opbouw*.

Voorwaarden:

- hun eventuele schulden betalen;
- hen levenslang in dit huis voorzien van kost, drank, kleding, geneesmiddelen;

- hen behoorlijk ter aarde bestellen.

Het beheer en bestier der huishouding blijft in handen van de overzetters zo lang zij dit wensen. De overzetters zullen thuis meewerken en al hun inkomsten in de huishouding stoppen.

Alle partijen kunnen schrijven.

(GA 0168 4542 akteno. 324)

Huis op de Markt 1847

(E 474; nu: Marktplein)

Op 11 augustus 1847 gaat de bierbrouwster *Johanna Elisabeth Vincke*, weduwe van Bernadus Lubbers i.v.m. haar gevorderde jaren een *kostcontract* aan met haar bij haar inwonende zoon, de *bierbrouwer Willem Lubbers*.

- Willem moet tegen een jaarlijkse, nog nader te bepalen vergoeding, zijn moeder *alimenteren*;

- Johanna heeft het recht om een gemeubileerd vertrek van het thans gemeenschappelijk bewoonde huis uit te kiezen tot haar vrije en afzonderlijke bewoning;

- Johanna behoudt het recht om haar huisvesting en verpleging elders te kiezen;

- Willem moet zijn moeder *jaarlijks* uitkeren: f. 326,62;

- Johanna's *begrafenis* zullen uit haar *eigen fondsen* worden betaald;

- Willem moet binnen het jaar na het

overlijden van zijn moeder aan zijn *acht broers en zusters* uitkeren:

f. 7466,66 en 2/3 cent, elk f. 943,33 en 1/3 cent;

- Willem wordt eigenaar van alle *roerende goederen* ter waarde van f. 200,- ;

- Willem wordt eigenaar van de *onroerende goederen*: B 152, 374, 376, 377, 378, 398; E 47, 47a, 473 (*schuur en erf*), 473a (*brouwerij*), 474 (*huis*); Onder Gendringen D 1288; Onder Gaander G 431, 64, 91, 92. De jaarlijkse onzuivere huurwaarde bedraagt f. 275, de reële waarde: f 5500.

Verder schenkt Johanna aan haar zoon *Bernardus Lubbers*, landbouwer te Silvolde, het stuk bouwland 'Ensmans land' genaamd, E 35. Dat bouwland heeft een waarde van f. 237. Jaarlijks moet Bernardus 4% rente over dat bedrag aan zijn moeder geven en die f. 237, zullen worden gekort op zijn erfdeel. Alle partijen en de getuigen kunnen schrijven.

(GA 0168 4545 akteno. 927)

Huis Bosstraat 1850

(E 113; nu ± Bosstraat 3)

Op 13 mei 1850 zetten de *schoenmaker Jan Wolters en Sophia Cent* over aan hun zoon, de *schoenmaker Theodorus Wolters*, hun

- vaste goederen: een huis met de daarbij gelegen gronden E 623. Het huis hebben zij zelf gebouwd op grond (E 113) die van de ouders van Jan Wolters was;

- roerende goederen.

De ouders houden gedurende hun leven, zo lang zij dat willen, de beschikking over die goederen en beheren en besturen de huishouding. De overdracht heeft plaats op de volgende voorwaarden:

Vooreerst. *Om de beide ouders gedurende haar leven in huis vesting kost drank en kleeding overeenkomstig haren staat en gewoonte naar behoren te verplegen, als ook ingeval van ziekte hun van de noodige hulp en oppassing en van Docter en geneesmiddelen te voorzien en na doode een behoorlijke begrafnis zoo kerkelijk als anderszins hun aan te doen en dit te bekostigen, waarvan bij door mondelingen mededeling kennis draagt;*

- aan Johanna Wolters bij haar huwelijk f. 50, betalen. Of anders f. 25, telkens na het overlijden van een van de ouders;

- de overige vijf kinderen zullen, een jaar na het overlijden van hun ouders, ontvangen f. 1,50.

- mocht Theodorus overlijden voor zijn ouders dan gaan alle goederen terug naar zijn ouders. Sophia Cent kan niet schrijven.

(GA 0168 4548 akteno. 1426).

Het leger van prins Maurits te Silvolde (1595)

J.H.G. te Boekhorst, Doetinchem

Op 14 juli 1595 begon prins Maurits, de opperbevelhebber van het Staatse leger, met de belegering van de vestingstad Grol (het huidige Groenlo), die al sinds 1580 in handen was van de Spaanse bezetter.

In de voorgaande jaren had het leger van de nog jonge republiek der

Verenigde Nederlanden onder zijn doortastende leiding al verschillende successen geboekt, zoals de verovering in 1590 van Breda (dankzij de roemruchte list met het turfschip), in 1591 de steden Zutphen, Deventer, Delfzijl, Hulst en Nijmegen, in 1592 Steenwijk en Coevorden, in 1593 Geertruidenberg, in 1594 Groningen. Nu was voor het nieuwe campagnejaar 1595 door de Staten-Generaal bepaald dat Groenlo op de Spanjaarden zou worden terugveroverd.

In de staf van Zijne Excellentie prins Maurits bevond zich een zekere **Anthony Duyck** (± 1560-1629), die de functie had van fiscaal van oorlog (openbaar aanklager) bij de Raad van State. Deze vertrouweling van Maurits hield over de jaren 1591-1602 uit eigen waarneming een zeer uitvoerig dagboek bij van de militaire gebeurtenissen ten behoeve van de hoge heren in Den Haag. Dankzij deze aantekeningen, die pas in de jaren 1862-1866 in druk zijn verschenen (1), kunnen we de krijgshandelingen nauwkeurig volgen.

De aantekeningen van Duyck zijn later ook gebruikt door de Haarlemse notaris

Prins Maurits (1567-1625)

Pieter Bor (1559-1635), die de krijgsgeschiedenis van zijn tijd in 37 boeken heeft beschreven (2) en die bovendien toegang had tot de archieven van de Staten-Generaal en van de eminente staatsman Johan van Oldenbarnevelt. Hierdoor was Bor in de gelegenheid zijn verhaal aan te vullen met allerlei diplomatieke correspondentie tussen de hoofd-rolspelers van zijn tijd. Over het verblijf van het Staatse leger in Silvolde wordt ook gewag gemaakt in het boek *Met het oog op Silvolde* (800 jaar Silvolde in woord en beeld), door H.L.J. Kolks en B.J. Dorrestijn, 1988 p. 43, en in het artikel *Ingemignano subruet*, door Eric Kunst, gepubliceerd in het Bulletin van de heemkundige vereniging Old Sillevold, jrg. 9 (2006), p. 9.

De belegering van Groenlo liep helaas op niets uit, want er kwamen berichten binnen dat een grote Spaanse legermacht onder leiding van de hoogbejaarde veldheer Mondragon vanuit het zuiden in aantocht was, waarschijnlijk met de bedoeling om Coevorden of Groningen weer terug te veroveren.

Het beleg van Groenlo werd dan ook op 27 juli 1595 hals over kop door Maurits afgebroken, waarna hij zijn soldaten in zuidelijke richting dirigeerde, dwars door de Achterhoek.

Deze gebeurtenissen zijn zowel door Duyck als later door Bor uitvoerig beschreven. Tot onze verrassing lezen we in de loop van het verslag (vooral in dat van Duyck) dat het Staatse leger op weg naar de vijand ook nog een paar weken in **Silvolde** heeft gelogeerd, waarbij Duyck vrij nauwkeurig aangeeft waar de verschillende troepen hun tenten opsloegen en versterkingen aanlegden.

Wij geven het verhaal van beide auteurs hier graag in de originele spelling en onverkort weer (zie ook de verklarende woordenlijst).

Het woord is allereerst aan **Anthony Duyck**:

“Den xxvij^{en} Julij [1595] regendet seer. Tleger begonst vrouch te marcheren naer Zelem nemende den pas voorbij Wildenbouch naer Hengel toe. In de avantgarde marcheerden 9 vaenen ruyteren gecommandeert bij Chynsky

ende Wermeloe, mette regementen vande Schotten, vande Vriesen ende de guarde van Sijn Ex^{tie} ende Milord Borreis (die te saemen voor een regement marcheerden).

In de bataille volchden 6 vaenen ruyteren, te weeten van Sijn Ex^{tie}, Pauls Bax, Marcel Bax, Parcker, Vere ende Sidnei, gevolcht bij de regementen vande Engelsen ende Noorthollant; hiernaer marcheerden de 6 halve canons met heure toebehoiren ende alle de cariage soe met amunitie als anders, volgende het leger, ende voor arrieregarde marcheerden de ruyteren van Graeff Philps (3), Graeff Hendrick, Laurens, Contelaer ende Smeltsing gevolcht bij t'regement van Graeff Philps (die voor sijn persoen desen dach tot Zelem eerst in tleger quam). Op den avont quamen eenige ruyteren van Baelen, die om contschap vuyt gesonden waeren tot Zelem ende brachten voor tijdinge dat den viant met alle sijn leeger den voorleden nacht geweest was tot cleyne ende groote Reckum in tlant van Munster.

Tleger te Silvolden

Den xxvii^{en} Julij was het betrocken weder, ende opdat den viant niet meynen en soude, dat Sijn Ex^{tie} te seer vuyt vrese wech getoogen was sonder te derven verwachten ofte hem te thoinen, is het leger desen dach vertoogen naer Burch, Silvolden ende Schoelenborch, gelegen tusschen Deutechem ende Anholt ende drie vuyren gaens naerder aenden viant als Zelem.

In de avantgarde waeren de ruyteren van Sijn Ex^{tie}, beyde Baxen, Parcker, Vere ende Sidnei, gevolcht bij de regementen van Noorthollant, Graeff Philps, garde ende Borreis ende t'regement vande Engelsen, voor bataille volchden de ruyteren van Graeff Philps, Graeff Hendrick, Laurens Contelaer ende Smeltsing ende de 18 vendelen Vriesen die in drie regementen marcheerden, naer desen marcheerde tgeschut ende alle de cariage ende werden gevolcht bij de ruyteren van Chinskys ende Wermeloes regementen, mettet regement vande Schotten.

Ende omdat men advertentie gekregen hadde datter tot Dousburch noch 8 vendelen knechten waeren als de garde

vanden Graeve van Hohenloe sterck 200 mannen, de compagnien van Lockeren, Pruyt, Hobocken, Plettenburch, Braeckel, Brant ende Winckum, starck de 7 te saemen ontrent 700 mannen, was derwaerts gescreven dat sij tleger naer Burcht volgen soudent, twelcke doende quamen onderwege in den leger.

Tleger aldus gearriveert sijnde tot bij Ulst, logeerde in deser vougen: op den berch aende kercke van Silvolden vast aen thuyt te Schoelenburch logeerden Sijn Ex^{tie}, Milord Borreis, den Graeve van Hohenloe ende Graeff Philips, daerop men beoosten vande kercke tegen de advenuë aenstelde de 6 stucken geschuts; benoortoosten vanden berch logeerden de regementen van Graeff Philips ende de Engelsen mette garde vanden Graeve van Hohenloe tegen de advenuë aen, ende westelijck vande Engelsen flancke logeerde regement van Noorthollant, benoorde van thuyt te Schoelenburch ende rayende van t'Noorthollants regement naer Burch toe logeerden de regementen vande Vriesen, daarvan bet ten westen treckende naer Burch logeerden de

Schotten ende achter heur tot dicht voor Burch de 7 vendelen op gisteren gecommen, daerover Brant bij provisie als Major soude commanderen.

In de huysen ende kercke van Burch logeerden alle de ruyteren, ende de reste vanden treyn rontomme Silvolden, wesende de assiette vanden leger natura loci aende suyt ende westsijde ganschelijck beslooten met een marasche ende de Olde Ysale ende aende noort ende oostsijde met een diepe wech ende veel heggen.

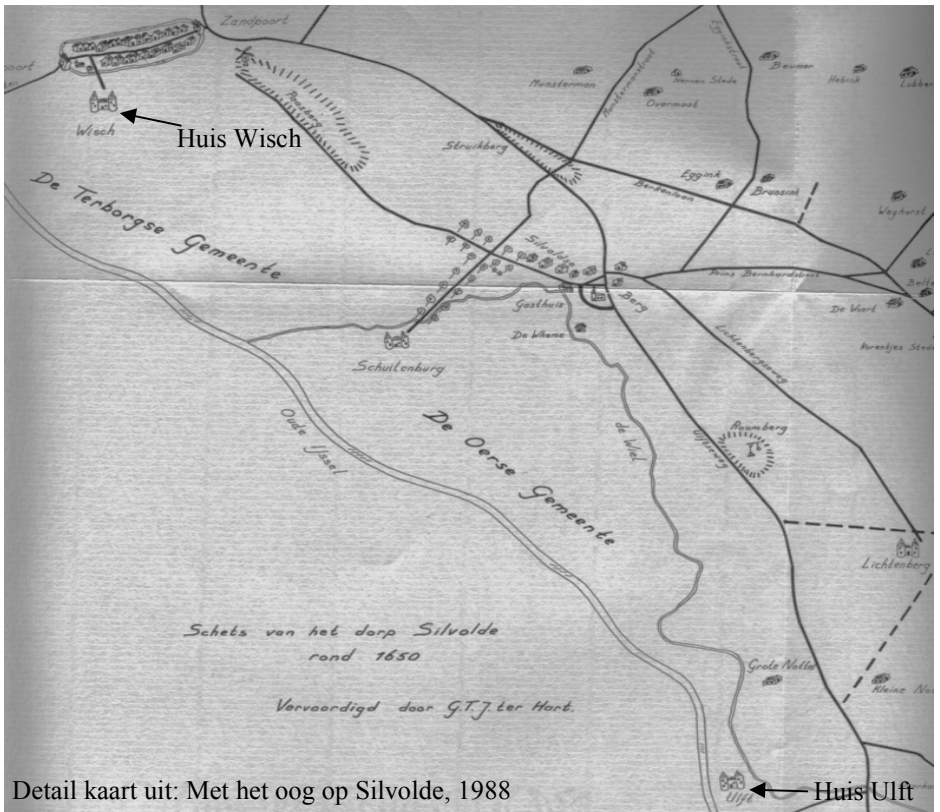
In t'oosten aende advenuë dede Sijn Ex^{tie} noch van desen daege een tranchee opwerpen loopende vanden Isale aff over den berch tot aenden wech toe.

Tleger werde niet alleen hier gebracht om de starckte vande plaetse wille, maer oick om lichtelijck te mogen secoureren Anholt, sHerenberch ende Deutechem soe den viant daerop yet wilde voornemen ende opdat men het heele Graeffschap Zutphen niet en scheen te willen abandonneren.

Ende omdat men tijdinge creech dat den viant met sijn leger tot Bruyne bij Wesel gecommen was ende Sijn Ex^{tie} wel wilde thoinen dat hij hem soeveel

niet en vreesde als veelen wel meenden, nochte oick bedeckt socht te marcheren, ordonneerde Sijn Ex^{tie} dat men alle avont de besette wacht ende des morgens het affslaan met drie schooten mettet geschut doen soude, achtervolgende twelcke noch desen avont de wacht met drie schooten beset werde.

Den xxix^{en} Julij was het eerst regenachtig weder ende naer beter. Tleger bleeff stille leggen om te sien wat den viant doen soude, te weeten soe hij bleeff leggen mede te blijven, soe hij naer Overijssel dieper inne wilde, hem te volgen, ofte soe hij naer den Rijn wilde hem mede te volgen, om daernaer hem den paste benemen, ende met beter commoditeyt naer Grol ofte eenige

Detail kaart uit: Met het oog op Silvalde, 1988

andere plaetsen wederom te keeren, ende om tleger te beter te bewaeren, dede Sijn Ex^{tie} tselve vande Engelsen aff langes den diepen wech tot Burch toe retrancheren.

Desen dach quam de vaen ruyteren van Donck in tleger starck ontrent 80 peerden, ende van thuyt tot Ulst quam bij Sijn Ex^{tie} den Graeve Adolff (4) vanden Berch (niet gedacht hebbende dat heur tleger soe naer soude commen) bidde dat Sijn Ex^{tie} mette andere heeren des middachs bij sijn moeder op thuyt wilde commen eeten, twelcke Sijn Ex^{tie} weygerende liet weeten, dat hij des achternoens daer soude commen gelijk hij dede, daer de wed. vanden Berge, sijn moeye, hem ende d'andere heeren seer festoyeerde ende een magnificq banquet sette.

Op den middach creech Sijn Ex^{tie} eenige geintercipieerde brieven van Stevin d'Ivara aen Mondragon, houdende dat de saecken in Vranckrijk niet al te wel en gingen, dat Fuentes noch voor Dourlens lach, sonder yet vuytgerecht te hebben, oick sonder datter hoop was, dat hij yet soude connen vuytrecten, dat hij daeromme wel voor hem most

sien, om ten minsten in desen houck wat vuyt te rechten. Bij andere brieven bleeck dat den heere van La Motta voor Dourlens dootgeschooten was.

Des avonts werden aen Sijn Ex^{tie} noch andere geintercipieerde brieven gebracht van Mondragon aen Stevin d'Ivara, houdende dat Graeff Maurits (5) met grooter vrese ende confusie van voor Grol vertrocken was ende den pas genomen hadde naer Lochem, ende soe dselve noch daer ontrent hadde derven blijven, soude hij niet eere genouch te wesen geacht hebben, dat hij hem niet en hadde gaen besoucken. Voorts claechde hij dattet leger groot gebreck hadde, dat men tvolck niet betaelt en hadde als heur belooft was ende daeromme vreesde tselve niet lang te sullen kunnen bijeen houden. Dese brieven waeren vanden xxvj^{en} deser.

Daer waeren mede brieven van Graeff Frederick vanden Berge (6) aenden Graeve van Fuentes, houdende dat Graeff Maurits confuselijcken opgetoogen was ende dat binnen Grol sulcke armoede was geweest, dat veel soldaeten in twee daegen geen broot en

hadden gehadt, dat dselve Graeff Maurits de stadt vier daegen beschooten hadde (twelck onwaerachtich was, ten waere sij nu ende dan een schoot voor batterie reeckenden) ende dat se niet lang en souden hebben connen houden soe sij se niet ontset en hadden, ende dat den Graeff van Stirum daer groote eere begaen hadde.

Daer waeren brieven van anderen, houdende dat der Staeten volck poltronnelijk opgeweecken waeren, verlaetende geschut ende amunitie van oirlooge, twelck mede onwaerachtich was ende te veel toegegeven, anders als vooren verhaelt is.

Op den avont creech men tijdinge dat den viant met sijn leger was commen logeren tot Rhee, een cleyne mijle van Boucholt, hebbende Graeff Frederick vanden Berge naer Overijssel gesonden met eenich volck, die van nieuws 400 mannen binnen Grol geworpen hadde ende de anderen naer Oldenseel gevoert.

Den xxx^{en} Julij was het betrocken weder ende was men in tleger doende om tselve te retrancheren, ende tot be-

ter defensie van dien, soe verre den viant tselve wilde commen versoucken, werde een convoy naer Dousburch gesonden omme van daer te haelen de 6 veltstucken ende eenige vivres met amunitie van oirloge, daerin sulcken devoir gedaen werde, dat se noch desen avont in tleger gebracht werden.

Des morgens werden in tleger gebracht vijff gevangenen vanden viant, 3 soldaeten, een cleermaecker, ende een chirurgijn. Dese seyden dat tleger gisteren te Rhee quam ende dat alle ding in heur leger seer dier was, een pont specx costende 8 stuivers, 1 pont broots 5 stuivers ende 1 pot biers 4 stuivers, dat ter onder tvolck geen gelt en was ende dat t'geruchte liep, dat se weder over Rijn trecken souden.

Den lesten Julij was het heet weder ende werden de 6 veltstucken mede op den berch geplamt, ende omdat men alle daechs veel hoirde van des viants armoede, was Sijn Ex^{tie} wel geresolveert den viant wat naerder te commen, te meer soe desen dach noch in tleger quamen 5 Zeusche vendelen knechten starck stijff 500 mannen, die men vast aen der burcht bij de ruyterie logeerde,

maer om tselve met meerder raet ende advis te doen screeff Sijn Ex^{tie} tselve over aende Raeden van Staete tot Dousburch wedergecommen sijnde ende versocht dat sij in tleger wilden commen om met hem daerop te ber-aetslaegen. Op den nacht creech men tijdinge dat den viant verhoogt was naer de Lippe toe, sonder dat men wiste wat sijn meijninge was te doen.

Den eersten Augusti was het heet weder. Den Raedt van State quam in tleger om met Sijn Ex^{tie} te adviseren, dan omdat den viant weder vande Lippe affgetoogen was naer Bisselich ende men noch niet en wiste off hij om over Rijn te trecken ofte om beter commoditeyt van vivres te hebben soe dickwils veranderde van logys, werde goet gevonden dat den Raet eenige daegen in tleger soude blijven om te mogen weeten de meyninge vanden viant, die veelen achten dat niet over Rijn en soude gaen, omdat sulcx een abandonneren van dit heele quartier soude wesen ende lichtelijck theele verlies van dien soude causseren, ten waere den grooten noot ende expresse last hem daertoe dronge.

Den ij^{en} Augusti was het heet weder ende bleeff tleger van Sijn Ex^{tie} tot Silvolden ende Burch stille, ende tleger vanden viant tot Bisselich die heur aldaer snachts in de waepenen hielden, soe men meynt vuyt vrese van opgeslaegen te werden. Daer quam des avont tot Silvalde in tleger een convoy met vivres van Dousburch.

Den iij^{en} Augusti was het taemelijck schoen weder ende werde een ander convoy naer Dousburch gesonden om te haelen eenige penningen voor tleger daer gesonden.

In tleger delibereerde men ofte niet goet en waere tleger mede aenden Rijn ende wat naerder aenden viant te brengen, ende nae vele deliberatien werde goet gevonden, dat men met meerder seeckerheyt ende beter commoditeyt van vivres op den Rijn soude kunnen leggen beneden den viant. Ende omdat voorgeslaegen werde dat tusschen Rees ende Bisselich een halff mijle vanden viant een plaetse was seer wel gelegen ende bij hem selven starck om een leger wel te logeren, werde geordonneert dat den Heere van Barchon op over-

morgen met 5 vaenen ruyteren daerwaerts soude trecken de plaetse te besichtigen ende daarvan rapport te doen, om t'rapport gehoirt het geheele leger daerwaerts te brengen.

Den ^{iiij}^{en} Augusti was het betrocken weder, ende omdat men tijdinge creech dat den viant huyden vrouch was beginnen te vertrecken naer de Lippe om die te passeren, werde de resolutie van gisteren verandert ende goet gevonden dattet leger noch te Silvolde ende Burch soude blijven, tot dat men naerder soude sien wat de meyninge vanden viant was ende off hij soude willen over Rijn trecken dan niet.

Den ^v^{en} Augusti was het tamelijck weder ende creech men tijding dat den viant in de Dijnslaecker Ham sijn leger mede geslaegen hadde, sonder dat men conste verstaen off hij over Rijn meynde te vertrecken, hoewel men [...] meer estimeerde dat hij over Rijn niet gaen en soude, soe om de voors. tijdinge als om hier theele quartier niet te abandonneren ende laeten verlooren loopen, maer dat hij om beter commoditeyt van vivres te hebben sijn leger

aldus verquartierde ende op andere plaetsen brachte.

Den ^{vj}^{en} Augusti was het eerst schoen weder, maer begonst naer seer te regenen. Sijn ^{Ex}^{tie} hadde overlange eenige groote schilden ofte targes doen maecken op de Romeynsche faeoen om te sien off men daer mede een bataillon piecken soude connen breecken, d'welc hij tot meermaelen in den Haege hadde doen besoucken ende bevonden tot dien eynde van goede effecte te wesen, waeromme hij dselve mede op desen dach in tleger onder de Engelsens dede besoucken, die wel mette piecke vechten ende bevont tselve mede alsoe, omdat de targes door alle de piecken doordrongen.

Den Ambassadeur van Vranckrijck quam mettet convoy in tleger, confirmerende de voors. tijdinge van Vranckrijck, ende versouckende aen Sijn ^{Ex}^{tie} ende den Raet van Staete, dat men tleger in tvelt wilde houden ende continueren om den viant te amuseren ende over den Rijn te houden, soe lange men soude kunnen, dewijle den Coning hem gereet soude maecken neffens andere heeren om de saecken van Picardie te subvenieren, hebbende hieraff te

gehandelt. Met hem was mede gecommen Hendrick van Brienen een vande gecommiteerden in de Staeten Generael om eenige saecken van Gelderlant aen Sijn Ex^{tie} te bevoorderen. Dese bracht bescheyt vande Staeten Generael, daerbij dselve het stelden aen Sijn Ex^{tie} ende den Raet van Staete off se den viant wilden volgen dan niet, om daerop naer de voorvallende occasien te mogen resolveren sonder van heml. voorder bescheyt te verwachten.

Den vij^{en} Augusti regende het seer, ende omdat den Ambassadeur toeseegginge ende vaste hoope vande continuatie van tleger gekregen hadde, maeckte hij hem reede om op morgen weder te vertrecken. Op den avont creech men tijdinge dat den viant de garnisoenen van t'Overquartier weder over Rijn gesonden hadde.

Den vijij^{en} Augusti regende het seer. Den Ambassadeur vertooch weder naer Dousburch. De compagnie van Jonston werde desen dach weder gegeven aen Waddel, die te vooren die verlaeten hadde aen sijn broeder ende bij doode vanden selve op Jonston gecommen was.

Den ix^{en} Augusti was het buijch regenachtich weder. Sijn Ex^{tie} dede een derden deel van tvolck vuyte trancheen voeren op tvelt ende dede die in verscheyden slachordren stellen, keeren, wenden, swencken, breecken ende maecken, bijeenvougen ende separeren, om tvolck te wennen heure fylen ende gelederen te houden ende om tbreecken, veranderen ende swencken vande slachordre wille die niet te verlaeten ofte haer daerinne niet te confunderen, welcke exercitie in tijden van noot seer dienstelijck soude konnen wesen.

De Raeden van Staete waeren vast doende om de rollen vande monsteringe te Zelem gedaen voor de ruyteren ende knechten te sluyten, daerinne sij soe liberalijck handelden, dat men se alle seer veel hooger sloot als se aldaer starck waeren bevonden, ende werde tSchotse regiment al over de 1520 goet gedaen ende anderen al advenant, scheelende veel van tgeene hier boven daeraff aengeteyckent is, twelcke (te weeten dat men soe liberalijck met heml. soude handelen) soude tselve veroirsaeckt hebben datte Capiteynen

geen ofte ten minsten seer weynich soldaeten soudē gecasseert hebben ende dat tleger wel 1000 mannen starcker soude gebleven hebben.

Des nachts creech men tijdinge dat den viant sijn leger naer Walsom over Orsoy getoogen ende nedergeleyt hadde in dien houck vanden Ham, sonder dat men noch vernemen conde wat sijn meyninge was

Den x^{en} Augusti was het seer regenachtich weder, ende omdat den viant niet en dede dan van d'een op d'ander trecken sonder den Rijn te passeren, was Sijn Ex^{tie} metten Raet seer irresoluyt, dat se niet en wisten wat met heur leger te doen, niet dervende vertrecken om dese quartieren niet te abandonneren ende oick den viant noch niet dervende naederen, vresende tot een slach gedrongen te werden.

Daerentusschen deden die van Grol ende Brevoort veel excursien ende kregen alle daechs eenige waegens ende gevangenen van tleger, die ons vourage ofte vivres voeren ofte liepen.

Sijn Ex^{tie} dede desen dach het andere derde paert vanden leger vuytvoeren ende exerceren als op gisteren gedaen .

Desen dach sondt den viant noch 600 mannen over Rijn naer t'Overquartier van Gelder.

Den xj^{en} Augusti was het schoen weder ende was Sijn Ex^{tie} weder doende mettet volck te exerceren als vooren.

Op den avont creech men tijdinge dat eenige ruyteren van Barchon ende du Bois in t'Overquartier om contschap gereden, geslaegen waeren ende den Cornet van du Bois met 13 ruyteren gevangen.

Des nachts tooch vuytet leger een corporael vanden Drost van Zallant met 50 ruyteren om hem op den wech van Brefoort in embuscade te leggen ende de loopers waer te nemen.

Den xij^{en} Augusti was het schoen weder ende was Sijn Ex^{tie} noch doende mettet volck te exerceren. Daer werden in tleger gebracht 4 gevangenen, drie van des viants leger ende een van Grol, die verclaerden dat heur leger noch op den Rijn ontrent Walsom lach ende dat se van geen vertreck noch en wisten.

Men ontfging oick brieven van Gerrit de Jong, Gouverneur van sGravenweert,

houdende dat den viant de voors. 600 mannen eergisteren over Rijn gesonden hadde, waeromme Sijn Ex^{tie} metten Raet in deliberatie leyde tvertreck van tleger, soe omdat de voeragie hier al op was, als om te sien off men den viant daermede soude kunnen doen den Rijn passeren.

De ruyteren des Drost van Zallant brachten op den avont inne 9 gevangen ruyteren ende 7 mannen te voet van Brefoort, die om avantagie op den wech van Dousburch gecommen waeren.

Den xiiij^{en} Augusti was het schoen weder ende dede men in tleger niet dan delibereren op tvertreck van dien om dvoors. redenen, ende hoewel men meest verstont dattet vertreck noodich was, en const nochtans de resolutie noch niet genomen werden.

Men creech noch 5 gevangen van des viants leger, die oick verclaerden dattet leger noch stille lach.

Den xiiij^{en} Augusti was het taemelijk weder. Sijn Ex^{tie} was buyten de quartierien doende om tvolk te exerceren ende hadde vuytgesonden 800 mannen

te voet om tusschen tleger ende Brevoort alle de bosschen ende ruychten vuyt te jaegen, om te sien offer yemant vanden viant in embuscade soude leggen.

Hadde mede te dien eynde 5 vaenen ruyteren op de heyden ende passen gesonden ende ordre gegeven, dat die van Deutchem, Dousburch ende Bronchorst van gelijcken volck vuyt seynden ende alle de bosschen opjaegen soudent.

Den Graeve van Hohenloe was mede met seer veel honden met Graeff Adolff vanden Berch op de jacht gereden, om soe beesten ende menschen alles vuyte bosschen te jaegen, maer en deden sulcken prouffijt niet als men gemeynt hadde omdat se niet dan 10 gevangen en kregen, ende maer 3 ofte 4 dootgeslaegen en hadden, niettegenstaende sij last hadden alles doot te slaen.

Desen dach werde de resolutie genomen dat men tleger aenden Rijn soude brengen ende tselve op overmorgen doen vertrecken naer Elten ende alle de scheepen ende scheepbrugge van Dousburch mede daer-

waerts doen brengen ende tgeluyt laeten loopen off men daarmede naer Brabant wilde, om te sien off men den viant met sulcke middelen den Rijn const doen passeren, om daernaer weder naer Grol te gaen, te meer soe men verstont dat in des viants leger sulcken miscontentement was, dat se niet lichtelijck weder over Rijn soudē kunnen gebracht werden, indien sij eens over d'andere sijde quaemen, ende dat den viant om Sijn Ex^{tie} alle contschap van sijn leger te benemen seer stricte wacht bij Dorsten aende brugge vande Lippe ende rontsomme op de Lippe dede houden ende selffs niet toe en liet dat yemant van Wesel in sijn leger quam, hoewel sommigen vuytgaven, dat hij tselve wel soude mogen doen om te bedecter den Rijn te passeren, twelcke Sijn Ex^{tie} ende den Raet niet ongaerne en soudē gesien hebben, niettegenstaende tversoek van Busenval, waeromme men desen dach tvertreck vanden leger alomme dede aenseggen ende daerop ordre stellen ende den wech prepareren.

Den xv^{en} Augusti regende het seer

ende om met minder belets te mogen trecken, dede men een groot deel vande amunitie van oirloge met verscheyden bagagien naer Dousburch senden, om daer in scheepen gedaen te werden ende langes den Rijn weder opgebracht.

Men maeckte mede de ordre hoe men morgen vertrecken soude, ende opdat de boeren van daer ontrent wat verhaels mochten vinden, werde op lijffstraffe alomme verbooden de hutten te verbranden ende gebooden dat die vande arrieregarde daerop goede opsicht nemen soudē.

Den xv^{en} Augusti was het seer regenachtich weder ende vertrock tleger heel vrouch nemende den pas door Doetichem naer Elten met sulcken ordre dat in t'optrecken geen hutten gebrant en werden. De avantgarde maeckten de ruyteren van Sijn Ex^{tie} (die ordinarie altoes voor rijden) mette regimenten ruyteren van Wermeloe ende Baelen elcx met 5 vaenen, wesende gevolcht bij de compagnien vande garde ende Borreis (die te saemen als een cleyn regiment marcheerden) ende de regimenten vande Schotten, Vriesen ende de 12 laest gecommen vendelen,

Kaart Christiaan Sgrooten, 1568

daerover Brant als Sergiant Major com-
mandeerde. Hiernaer volchde tgeschut
ende alle de carroyen, hebbende elcke
halve canon soe 15 als 17 peerden ende
de veltstucken 11 peerden.

De regementen van Graeff Philips,
Vere ende Duvenvoorde maeckten de
arrieregarde met 10 vaenen ruyteren
gecommandeert bij Parcker ende
Chynsky ende quaemen daermede lo-
geren tot Elten, alwaer alle tvoetvolck
logeerde op de heyde in thangen van-
den berch ende de ruyteren tot neer
Elten. Ende omdat Sijn Ex^{tie} verstaen
hadde dat binnen Steenberghe maer
eene compagnie in garnisoen was, heeft
hij de compagnie van Pruyt (een vande
12 laest gecommen vendelen) daer-
waerts gesonden. Hij sont mede last
aende oirlochscheepen, leggende voor
sGraevenweert, dat se de sloopbrugge
ende andere scheepen terstont over
nacht ende dach soudon doen opbren-
gen naer Rees aende oirlochscheepen
aldaer ende weder terugge doen gaen
naer haere wachten de oirlochscheepen
vanden Isale.

Den xvij^{en} Augusti was het betrocken

regenachtich weder. Des morgens
vrouch begonst het leger weder te ver-
trecken ende nam den pas near Em-
merick, hebbende de avantgarde de 10
vaenen ruyteren van Chynsky ende
Parcker mette vaen van Sijn Ex^{tie} ende
de regementen van Duvenvoorde, Vere
ende Graef Philips, de ruyteren van
Baelen mette 11 vendelen van [...]t,
ende de regementen vande Vriesen
maeckten de bataille, daernaer volchde
tgeschut ende alle de carroye, ende den
achtertocht maeckten de Schotten
mette 5 vaenen ruyteren van Wer-
meloe.

In dese ordre tooch het leger dicht
voorbij Emmerick hebbende een
brugge gemaect om door de Hetter te
trecken, maer omdat die brugge niet
stijff genouch en was voor tgeschut,
hadde Sijn Ex^{tie} die van Emmerick
doen versoucken tgeschut door de
stadt te willen laeten voeren, daerinne
sijlyuden eerst swaericheyt gemaect
hebbende ende eyntelijck geconsen-
teert, dat ment bij drie stuucken t'effens
doorbrengen soude, lieten het evenwel
alles t'eenmael door, omdat men heur
seyde dat se alle heur graenen soudon

doen bederven, indien sij tgessschut deden retarderen, mits de seer groote quantiteyt van treckpeerden ende waegenpeerden, die achter waeren ende om t'retardement in tcooren souden gejaecht werden.

In deser vougen tgeschut ende tleger in de Hetter gebracht sijnde, creech men tijdinge dat den viant met [...]0 peerden tot beneden Bisselich geweest was, soe men vermoede om daer eenige plaetse tot sijn leger ofte een schantse aff te sien, ofte oick om tijdinge van tleger van Sijn Ex^{tie} te hebben, waeromme men geraetsaem vont tleger soe hooch in de Hetter te brengen als men soude kunnen, twelcken volgende, tleger op den avont quam logeren tot Bienem, alwaer men briefven van Wesel ontving, dat tleger vanden viant sijnde niet stercker als van 4000 mannen noch tot Walsom lach.

In desen tocht schoot men altoes tsavonts ende des morgens t'elcken drie schooten met geschut om te thoinen, dat men wel lijden mochte dat den viant hoirde waer tleger soude wesen.”

* * *

Door **Pieter Bor** wordt deze episode uit de tachtigjarige oorlog een kwart eeuw later als volgt beschreven (aangevuld met correspondentie uit het archief van Johan van Oldenbarnevelt), waarbij opvallend is dat het verblijf van het leger van Maurits in Silvolde slechts terloops door hem wordt genoemd:

Sijn Excell. breeckt het Leger voor Grol op (1595).

De resolutie van het opbreken ghenomen zijnde, heeftmen voor eerst ghepoocht het grof Gheschut ende de principale Munitie na Zutphen te schicken. Den 24^{en}. Julij des avonts is den Soetelaren aengheseydt, dat sy mochten haerselven ende hare Goederen sien te salveren, dat het Leger optreken soude; ende den 25^{en}. Julij des morgens heeftmen het Legher opgehbroken, ende t'ghene men soo in der haest niet vervoeren en conde, by ghebreck van ghenoeghsame Waghens ende andersints, heeft sijn Excell. als oock de Stroyen Hutten der Soldaten, doen verbranden, op dat het den Vyant niet te nut nochte voordeel comen en soude, ende is so in goeder ordre opge-

togen, sonder dat die van der Stadt eenighe uytvallen teghen het Legher oft den Hindertocht hebben dorven doen, de Soetelaers lieten wel 300 Tonnen biers achter, diese niet mede krijgen en conden, daer de Soldaten soo vele van droncken als haer liefden, sloeghen voorts de Tonnen den Bodemen uyt, ende lieten het Byer verloren loopen: dit alsoo gheschiet zijnde, is sijn Excell. comen logeren te Borckelo een oft twee Mijlen van Grol; van dese opbrekinghe des Legers heeft sijn Excell. de Heeren Staten gheschreven, ghelijck hy oock den Advocaet van Hollant daer van by Missive van den 27^{en}. Julij veradverteert heeft in deser manieren.

Missive van den Prince Mauritz van Nassau, aen den Heere Advocaet van Hollandt.

Mauritz gheboren Prince van Oraengien, Grave van Nassau, &c. Marquiz van der Vere, &c.

Edele, Hoogh-gheleerde, ende discrete lieve besondere, ny en hebben niet connen nalaten u t'adverteren, dat ny verstaen hebbende dat den Vyandt den 24^{en}. deser met sijne macht by Berck over den Rijn gepasseert was, met advi-

jsse van de Hoofd-Officiers van dese Armee, tot der Landen dienst raedsaem gevonden hebben, het Leger voor Grol op te breken: Aenghesien dat den Vyandt, zijnde onghelijck van meerder gheweldt dan ny, was arbeydende ofte omme ons tot sijn avantage totten slacht te bedinghen, oft immers omme de Stadt t'ontsetten ende te revictuallieren, als zijnde ons onmogelijck geweest, overmidts de assiste der selver Stede, deseve so nauwe te beschuyten, dat ny den Vyandt in sijn voornemen souden hebben mogen verhinderen; ende dien volghende hebben ny ons met het Legher opten 25^{en}. deser na Bockelo begheven, ende des anderen daeghs na Ulm, van waer ny de acht heele met noch twee anderhalve Cartouwen, na Zutphen, ende van daer voorts na Doesburgh ghesonden hebben. Op huyden zijn ny alhier tot Zelem met het Legher ghecomen, ende zijn van meeninghe, ghelieft het Godt, daer mede na Borcht te begheven, alwaer ny sullen verwachten 'tghene den Vyandt soude willen tenteren; alhier comende vernemen ny naerder, dat den Vyandt sterck soude wesen ontrent acht duysent Man te voet, ende vijftien oft sestien hondert paerden, dewelcke sommige tot twee duysent estimeren, waer af ende van 'tgene vorder soude moghen succederen, ny den Heeren Generalen Staten ende u by alle occasie sullen adverteren.

Eñ hier mede: Edele, Hoogh-geleerde ende discrete, besondere goede Vrndt, zijt Godt bevolen.

Zelem den 27^{en}. Iulij 1595.

Onder stondt aldus: *U goetwillighe Vrndt, Onderteekent Maurice de Nassau.* 'tOpschrift was: *Den Edelen, Hoogh-geleerden ende Discreten, onsen besonderen goeden Vrndt, Iohan van Oldenbarneveldt, Raedt ende Advocaet van Hollandt.* By eenen anderen Brief gheschreven ten selven dage ende plaetse, schrijft Mr. Anthonis Duyck, te dier tijt Fiscael van der Oorloge, aen den voornoemden Heere Advocaet van Hollandt aldus:

Brief by Mr. Anthonis Duyck aen den Heere van Oldenbarneveldt.

Mijn Heere,

Hoe het Legher op eergisteren verrocken is, om de overcomste van den Vyandt over Rhijn; ten selven daghe, sal ick metten eersten wat wat particulierder connen schrijven, om dat desen Bode tot voorder schrijvens gheen tijt en can geven, ende ny so stracx hier tot Zelem zijn gearriveert, so ick verstaen, om eenige dagen hier te blijven, ende te verstaen wat den Vyandt sal willen doen; den Vyandt heeft

noch van dage met 200 Paerden hier ende tot Henghel geweest, ende was recht vertoghen soo ny hier quamen, hebbende tot Henghel vijf van onse Constabels ghevanghen; ny hebben hier by ons noch ses halve Canons, zijnde de reste gisteren tot Zutphen gebracht, men begint van Avont het Legher te retrencheren, dit ist dat my de haesticheyt van de Bode ende d'incommoditeyt van trecken my teghenvoordelijck toelaet uwe Ed. te schrijven, dat ick mette eerste occasie sal vergelden. Biddende middeltijt den Almachtighen, Mijn Heere, uwe Ed. tot lange gesontheyt ende voorspoedighe regeringhe, ten dienste van de Landen te willen sparen, tot Zelem den 27^{en}. Iulij na noen 1595. onder stont, Uwe Ed. Onderdanige Dienaer, Onderteekent Anthonis Duyck.

Onder ter zijden stondt noch aldus: *'tReghent hier soo seer alle dagen dattet bynaest een onverdraechlijck saysoen is, den Vyandt heefter noch terstont eenige van den onsen gevanghen die wat gheeconteert waren.*

Noch stacker een Calfken inne, daer in geschreven stont aldus: *'tLeger gaet morgen heel vroeck naer Borcht, tusschen Doetchem ende Keppel(7); ende heeft den Vyandt desen nacht met sijn Legher gelogeert te cleyne ende groote Recum in 't Landt van Munster, vier Mijlen boven Grol, soo eenighe*

*Ruyteren van Balen terstont comen bootschap-
pen, die om des te vernemen uytghesonden
waren.*

Vorders is Prins Mauritz met ses halve
Cartouwen wederom opwaerts naeden
Vyandt ghetoghen, **ende leghert sich
te Silvolden niet verde van Vlft**, om
de cleyne Steden van Deutecom, An-
holt, S. Herenbergh te beschermen.

Montsdragon hadde besloten datelijck
weder over Rhijn te keeren; maer Prins
Mauritz vernemende, liet sich
beduncken dattet hem niet eers ge-
noech soude zijn van daer te trecken,
sonder hem te besoecken, doch lach
het Legher so bequaem ghelogeert ende
beschanst, dat hy daer gheen voordeel
op en sach te doen.

De Heere Johan Pauly schrijft uyt **Sil-
volden**, vanden 9^{en}. Augusti, dat een
deel van de Cavallerije van den Vyandt
voor Zwol geweest waren, ende wel
300 Beesten genomen hadden, dan dat
de Borgerije, doende by gevalle Wapen-
schouwinge, uytgevallen waren, ende
die den Vyandt weder afhandich had-
den ghemaect. Hy schrijft oock, wy

legghen hier tot groote costen van 't
Landt; daer is Monstering van de
Waghens gedaen, ende zijn bevonden
446 Wagenen, behalven de Wagens van
de Ritmeesteren ende Capiteynen, ende
de treck-paerden zijn 563 sterck, ende
de Schepen soo te Doesburgh legghen,
zijn oock in groot ghetal.

Den Vyandt bleef daerentusschen noch
tot Walsom teghen Orsoy over stille
leggen. Sijn Excell. was daerentusschen
alle daghen doende om 'tVolck te
oeffenen, voerende die te Velde ende in
slacht-ordre te stellen, doende de ordre
swencken, te rugghe gaen, voortgaen,
breken, maken ende veranderen, op ver-
schey-den manieren, om de Soldaten
te leeren heure fijlen volghen, ende hun
daer inne niet te confunderen.

Die van Grol ende Brevoort waren alle
dage op den wegh, ende hebben vele
ghevangenen gegregen, daer-omme
heeft sijn Excell. den 14^{en}. Augusti op
de Heyden, tusschen Deutechom ende
Grol, gesonden vijf Vanen Ruyteren
met Balen, ende geordonneert 800 te
voet, die alle de Ruychten ende Boss-

Voorzijde gedenkpenning 1595.

Randschrift:

INGEMINANDO SUBRUET =
Door te omsluiten brengt hij ten
val (ondermijnt hij).

Opschrift keerzijde:

CASTRA CONSPEXIT IN SE
ADVERSARIA SELVOLDA
CVM BISLECHIO AD NOV.
MDXCV. = Hij aanschouwde
zelf de vijandelijke kampen(na ?)
Silvolde (alsmede?) Bisslich,
A(nno) D(omini) Nov(ember)
1595

Vyandt souden vinden; heeft mede gheordonneert dat die van Deutichom, Dousburgh en Bronckhorst Volck souden uytzenden, en de Bosschen uytjaghen souden.

Oock wasser by den Grave van Hohenlo, met soo veel Honden als hy hadde connen become, ge-or-donneert, om alsoo Menschen ende Beesten alles uyt te jaghen datter was; ende deur dit middel isser een goede parthye van den Vyandt become ende gemotst, ende de weggen veylich ghemaeckt.

Den 18^{en}. Augusti is sijn Excell. mettet Legher tot Bislich gecomen, alwaer alle de Ruyteren in 't Dorp ende de Huysen van dien logerden; maer 'tVoetvolck logeerde daer buyten ronts-omme, in forme van een halve Maen van seer groote extensie, bezuyden het Dorp, aen den Dijck lach het Regiment van de Schotten met 10 Vaendelen, daer aen treckende ten Oosten 11 Vaendelen, so vande Zeeuwen als andere laetst gecomen, bet omtreckende de drie Regimenten Vriesen met 18 Vanen, daer aen Duvenvoorde met 11

Vanen, omtreckende na 'tNoorden, Graef Philips van Nassau met 12 Vaendelen, ende benoorden het Dorp aen den Dijck treckende, lach 'tRegiment van de Engelschen met 17 Vaendelen, die Garden van sijn Excell. Hohenlo ende Boris, 'tsamen sterck ontrent 500 Man, waren ghelogeert bij elcx der eeren Quartieren.

In't voorbytrecken hadden die van Emmerick alle 'tGeschut t'eenemaal door die Stadt gelaten. Den 19^{en}. en 20^{en}. heeftmen 'tLeger begonst te retrencheren, daer anders alle de Eet-Waren seer dier waren, om dat de Schepen niet en conden aencomen, midts den ghestadighen contrarie wint. Den 20^{en}. quamen daer aen de Scheeps-Brugge, die Ponten met 'tGeschut ende eenighe Oorloghs-Schepen, ende des anderen daeghs quamen de vorder Amunitie-Schepen, die de dierte van 'tLeger wat versachten. Den Vyandt was tot Walston weder comen logeeren in den Ham, ende hadde daer by hem ontboden alle de Garnisoenen van 't Over-Quartier, Gelde (!) ende Over-Yssel, die alles den 20^{en}. Augusti by

hem quamen, onder welke Graef Frederick van den Berge alleen uyt Grol ghelicht hadde de 400 Mannen, t'zedert het beleg daer binnen ghesonden, ende noch drie hondert van't oude Garnisoen, ende van ghelijcken uyt Oldenzeel ende andere plaetsen

Ten selven daghe kreechmen tijdinghe, dat de Vyandt met 300 Paerden na 'tLegher van sijn Excell. marcheerden, waerommemen de Wachten al-omme daer van verwittichde.

Ontrent thien uyren quam hy in 't Noort-Oosten van 't Leger, daer de Compagnie van Donck de Wacht hadde aen, ende hoewel hy daer op tweemaal chergeerde, ende die Compagnie daer alleen was, soo en dorst hy noyt totten Legher toe forseren; maer weder wijckende gaf de Compagnie plaetse om weder te chergeren, daer inne sy haer eerlijck queten, te meer om datse (van de Vyandt alles bereedt stonden mette Carabijnen advertissement ghecreghen hebbende) veerdich inde hant.

Den Alarme gaf sich oock in 't Legher soo verre dat eenighe Trommelen geroert werden, eñ alle de Trompetten

staken, ende de Ruyteren te paert aen de Trencheen quamen, hoewel den Trommel terstont belet werde, ende den Vyandt afgetogen was eer de Ruyteren aen de Trencheen quamen.

De Grave van Hohenlo, ende Graef Philips, aen wiens Quartier dit ghebeurde, trocken met eenighe Musquetiers uyt; maer quamen mede te laet, overmidts den Vyandt al vertogen was, ende de Compagnie van Donck haer niet al te seer en dorsten volghen, om heur Wacht niet te verlaten.

Donck verloor een Ruyter ghevanghen, ende twee Paerden, t'een doodt ende het ander ghenomen, ende noch ses Paerden gequetst, eñ hebben daer tegen een paert van den Vyandt becomen, sonder datse wisten watter ghequetst mocht zijn; een van den Vyant werde sijn Roer met speck aen brandt gheschoten, die daer over seer creet ende reet wech.

Tot zover de verslagen van Antonius Duyck en Pieter Bor, waardoor het zo rustige dorpje Silvolde ook op de kaart van onze vaderlandse geschiedenis is gezet.

Noten :

1. *Journal van tgene daegelijckx gepasseert is in den oorloge der Staeten Generael tegens de Span-giaerden ende andere vianden vande Verenichde Nederlanden* (1594-1602), door Anthonis Duyck, Advo-kaat-Fiskaal van den Raad van State, uitgegeven op last van het Departement van Oorlog, met inleiding en aantekeningen door Lodewijk Mulder, Kapitein der Infanterie, 1e deel, 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff / Arnhem, D.A. Thieme, gedrukt bij Gebr. Giunta d'Albani (1862).

2. *Vervolgh vande Nederlantsche Oorloghen ende geschiedenissen, beschreven door Pieter Bor Chris-tiaenz., 'tsedert van Breda met het Turf-Schip, tot de Comste vanden Cardinael Albertus van Oos-ten-rijck*, Vierde Deel. Rijswijk den 28. Martij 1630. N.B.: Beide bronnen zijn op het internet gepubliceerd door Google Books.

3. Philips (1566□1595), graaf van Nassau, Katzenellebogen, Vianden en Dietz, was het zesde kind van Jan van Nassau (1536□1606) (ook bekend als Jan de Oude) en Elisabeth van Leuchtenberg. De oudste broer van graaf Philips was Willem Lodewijk

(1560□1620), stadhouder van Friesland. Jan de Oude was een jongere broer van Willem van Oranje (1533□1584), de vader van prins Maurits, die dus een neef was van graaf Philips.

4. Graaf Adolf van den Bergh (1576□1609) was eveneens een neef van prins Maurits. Hij was het elfde kind van het echtpaar Willem IV van den Bergh (s□Heerenberg, 24 december 1537 – Ulft, 6 november 1586) en Maria van Nassau (1539□1599). Maria van Nassau, als weduwe woonachtig op kasteel Ulft, was de oudste zuster van Willem van van Oranje. Op de avond van de 29e juli 1595 onthaalde ze haar te Silvolde bivakkerende neef Maurits op een vorstelijk banket op huis Ulft, op uitnodiging van haar 19□jarige zoon Adolf.5. De Spanjaarden betitelden prins Maurits begrijpelijkerwijze niet als Zijne Excellentie, maar als Graaf Maurits.

6. Graaf Frederik van den Bergh (1559□1618), het derde kind van Willem van den Bergh en Maria van Nassau, had in 1584 samen met zijn vader en zijn broers de Spaanse kant gekozen. In Spaanse dienst was hij onder meer stadhouder van Spaans Opper Gelre en commandant van het Spaanse garnizoen tijdens de belegering van Coevorden in 1592.

7. Bedoeld zal zijn: tusschen Doetchem ende Ulft.

VERKLARENDE WOORDEN- LIJST

- abandonneren = verlaten
- achternoen = namiddag
- achtervolgende twelcke = waarna
- advenue = toegangsweg
- advenant = amuseren
- advertentie, advertisement = bericht
- approche = naderingsloopgraaf in zigzagvorm
- arrieregarde = achterhoede
- assiette, assite = ligging
- avantage = verkenning
- avantgarde = voorhoede
- bataille = slag(orde), troepen
- beneden = stroomafwaarts
- bescheyt = bericht
- besluysten = insluiten
- bet = beter, liever, meer
- bidden = verzoeken, vragen
- Bockelo = Borculo
- Burch(t), Burg = Terborg
- Busenval = Franse ambassadeur
- by = bij, door
- calfken = kladje (?)
- cariage, carroye = voertuigen en lastdieren; legeretros
- cartouw = kanon
- caus(s)eren = veroorzaken
- chergeeren = chargeren, aanvallen
- commoditeyt = gemak, beschikbaarheid
- confimerende = schikken naar
- confunderen = verwarren, vergissen
- confusie = verwarring
- constabel = korporaal
- continuatie = vervolg
- contrarie = tegen
- contschap = informatie
- convoy = gevolg
- daeraff = daarvan
- dan = maar; of
- deliberatie = overleg
- derde paert = derde deel
- derven = mogen
- devoir = moeite, inspanning
- dier = duur
- discretie = oordeel
- extentie = uitbreiding
- estimeerde/estimeren = schatten
- embuscade = hinderlaag
- excursie = uitval
- faecoen(Romijnse faocoen) = manier van doen
- festoyeren = feestelijk onthalen
- fylen = missers
- garden, garde = garde, lijfwacht
- geïntercipeerde = buitgemaakte
- geconsenteert = bevinden
- gheexconteerd = ervandoor gegaan
- haer, hem = zich(zelf) (!)
- half canon = licht kanon (24□ ponds kogels)
- halve maen = speciale vestingconstructie
- interciperen = onderscheppen
- irresoluyt = besluiteloos
- Isale = IJssel
- last = opdracht
- logeren = verblijven
- logys = verblijf
- marasche = moeras
- miscontentement = onenigheid
- missive = brief

-
- moeye = tante
 - Mon(t)sdragon = Spaans bevelhebber
 - motsen = opruimen (?)
 - naer = daarna
 - naer commen = dichtbij komen
 - natura loci = plaatselijke situatie
 - neer Elten = Laag Elten
 - opgetoogen = vertrokken
 - occacien- occasie = gelegenheid
 - ordinairie = normaliter
 - ordoneerde = besloot
 - Over□ Quartier = het gewest Gelder (omgeving Roermond)
 - pas = weg, route
 - Pauli, Pauly = raadsheer
 - planten = opstellen
 - piecke = lans
 - poltronnelijck = hals over kop (?)
 - prouffijt = voordeel, succes
 - provisie = tijdelijke voorziening
 - quartier = sector, soldatenverblijf
 - regiment = grote troepenafdeling
 - resolveren = besluiten
 - retarderen = ophouden, vertragen
 - retardement = oponthoud
 - retrancheren, retrencheren = loop graaf aanleggen
 - revictuallieren = bevoorraden
 - salveren = in veiligheid brengen
 - schoot = schot
 - secoureren = hulp bieden
 - separeren = afscheiden
 - so, soe = als
 - soe ... als = zowel ... als
 - soecken, socht = willen
 - soetelaren = handelaren in levensmid delen
 - succederen = volgen, voorvallen
 - Sijn Ex^{tie} = prins Maurits
 - targes = schilden
 - tenteren = strekken
 - ten waere = tenzij
 - tgeluyt = het (vals) gerucht
 - tranchee, trenchee = loopgraaf
 - treyn = legertros
 - tselve = het
 - Ulm = Ulft (?)
 - Ulst = Ulft (!)
 - vaen = vendel, ruiterafdeling
 - van gelijcken = gelijktijdig
 - van nieuws = opnieuw
 - veltstuck = klein kanon (12□ ponds kogels)
 - vendel = compagnie
 - vertooch = vertrok
 - vivres = levensmiddelen
 - voeragie = fourage, voorraad
 - voorder = verder
 - voors(z). = voorschreven, voor- noemd
 - vuyt = uit
 - vuytgeven = veronderstellen
 - vuytrecchten = voor elkaar krijgen
 - yet = iets
 - Zelem = Zelhem

Activiteitenkalender 2011 - 2012

Old Sillevold

Open Monumentendag 2011

10 September. Start te Terborg.

Soosavond

Woensdag 19 oktober, 20.00 uur, bij 't Centrum. Gerard Bruil te Varsseveld verzorgt deze avond met een powerpoint-presentatie betreffende familie- en streekhistorie. .

Openbare avond

Woensdag 23 november, 20.00 uur bij 't Molentje. Frits Laarman te Bredevoort verzorgt deze avond een presentatie over de opgraving in 1978 bij Lubbers aan de Ulftseweg.

Soosavond

Woensdag 14 december, 20.00 uur. Filmavond; interview met Hans ten Have.

Soosavond

11 Januari 2012, 20.00 uur bij 't Centrum. Filmavond; interview met Jan Huls van de Kniepert.

Jaarvergadering met een lezing.

8 Februari, aanvang 19.30 uur, zaal Kolks. Om 20.30 uur begint de lezing door Harry Massop over de geologie en waterhuishouding van Silvolde en omgeving.

Soosavond

14 maart
Filmavond; interview met pastor Morsink.
Aanvang 20.00 uur. 't Centrum.

Zomeractiviteit, 13 Juni.

Wijzigingen voorbehouden.
Voor meer informatie kijk op:

www.oldsillevold.nl/activiteiten

Heemkundige vereniging

Old Sillevold

Opgericht 18 februari 1997

Bestuurssamenstelling:

Voorzitter:

Bernard Dorrestijn

Vice-voorzitter:

Theo Koolenbrander

Secretaris:

André Tangelder
Prins Willem Alexanderstr. 5
7064 GH Silvolde
tel. 0315-32 75 90
Email:
info@oldsillevold.nl

Penningmeester:

Anja Arendsen
Ulftseweg 30
7064 BD Silvolde
tel. 0315-32 55 50
Email:
info@oldsillevold.nl

Bestuursleden:

Leo Helmink
Ton van der Kemp
Els Kraan
Annie Raben

Lidmaatschap:

Vanaf € 13,50 per jaar.

Bankrekening: 9798.45.432
C.V.B. bank Silvolde
t.n.v. penningmeester
Old Sillevold

www.oldsillevold.nl

**Rabobank
Graafschap Zuid**

**G. Wildenbeest
Werk op maat**

**Maurits Heebink
Tuinbeheer**

**Notariskantoor
Muijsers**

**Paul Klomberg
Assurantiën**

Winkelhorst Ledermode

Rijnlandhaven Makelaardij

Hecosys Computers

Bouwbedrijf Lankveld

De heemkundige vereniging dankt de op deze pagina genoemde bedrijven en organisaties voor hun financiële ondersteuning.

